

AMBIVALENT FEELINGS AS A SIGN OF EMOTIONAL INSTABILITY

Maria Dishkova

University “Prof. d-r Asen Zlatarov” – Burgas, Bulgaria, dishkova.maria@gmail.com

Abstract: Ambivalence is used in the meaning of a duality in a person. It is the same like two different individuals live in a person with their own characters. One of it loves and the other hates; first is brave and the other is afraid to reveal himself to the others. In many literature sources, ambivalence is considered to be a serious sign of emotional instability, which is sometimes a symptom of a disease, but not always. Many authors view this phenomenon as insecurity, as fear of showing one’s true feelings in order not to be mocked, hurt, rejected by others. Certainly, such feelings have a negative effect on communication between people, because it becomes false and can lead to conflicts between them. Moreover, possible conflicts would increase the ambivalent feelings of the individual, because he/she understands that the consequences of communication can be negative, so one wants to prevent, to protect them oneself. The more the individual seeks the approval of the people around him, the more in tune with them will be his behavior, which also leads to the concealment of true emotions. And their disapproval or conflict between desired and actual behavior in society can lead to internal contradictions, which further destabilize the inner world of the individual. In social work, ambivalence can seriously impede the interaction between a client and a specialist, because it does not allow to reveal the nature of the problem to be worked on. Even at the first meeting with the social worker, it is normal for the client to be unsure and to have different emotions in him. He does not know the extent to which the specialist and the social institution can be trusted. He is not sure what to expect: whether the system will help him or will reject him; whether or not he would regret seeking help. These feelings are compounded if the client feels guilty of the situation he or she is in, ashamed or highly respected by the specialist. Here, the role of the social worker is quite important. He should establish a trusted relationship with the client and help him/her to overcome this emotional instability, because it will seriously complicate the process of resolving the case and achieving a change in the behavior, attitudes and life of the individual. It is important to emphasize that emotional instability in children is a characteristic phenomenon because they lack the social experience and ability to express their emotions as they get older. However, ambivalence shows insecurity in an individual, regardless of his age, so work must be done to counteract it. It is also characteristic of the concept that the person experiences absolutely contradictory feelings (for example, love and hate) at the same moment, in the same situation at the same time. This leads to a great deal of confusion in person’s inner world and behavior and communication would be affected.

Keywords: ambivalence, duality, emotional instability, social work, client, emotions

АМБИВАЛЕНТНИТЕ ЧУВСТВА КАТО ПРИЗНАК ЗА ЕМОЦИОНАЛНА НЕСТАБИЛНОСТ

Мария Дишкова

Университет “Проф. д-р Асен Златаров” – Бургас, България
dishkova.maria@gmail.com

Резиме: Понятието “амбивалентност” се използва в значението си на двойственост у личността. Това е все едно две различни индивидуалности живеят в една личност с техните собствени характери. Едната обича, а другата мрази; първата е смела, а втората се страхува да се разкрие пред останалите. В много литературни източници амбивалентността се смята за сериозен признак на емоционална нестабилност, който понякога е симптом на заболяване, но не винаги. Много автори изследват този феномен като проява на несигурност, като страх да се разкрият истинските чувства, за да не се почувства индивида подигран, наранен, отхвърлен от другите. Със сигурност подобни чувства се отразяват негативно и на комуникацията между хората, защото тя става фалшива и може да доведе до появата на конфликти между хората. Нещо повече, евентуални конфликти биха увеличили противоречивите чувства на личността, защото тя разбира, че последствията от общуването могат да бъдат и негативни, затова иска да ги предотврати, да се предпази от тях. Колкото повече индивидът търси одобрението на хората около себе си, толкова по съобразено с тях ще бъде неговото поведение, което също води до прикриване на истинските емоции. А тяхното неодобрение или конфликтът между желаното и реалното поведение в обществото може да доведе до вътрешно противоречие, което още повече да дестабилизира вътрешния свят на личността. В социалната работа

амбивалентността може сериозно да затрудни взаимодействието между клиент и специалист, защото не дава възможност да се разкрие същността на проблема, по който ще се работи. Още при първата среща със социалния работник е нормално клиентът да е несигурен и в него да бушуват различни емоции. Той не знае до каква степен може да се довери на специалиста и на социалната институция. Не е сигурен какво да очаква: дали системата ще му помогне или ще отхвърли; дали няма да го накара да съжалява, че е потърсил помощ. Тези чувства се усложняват, ако клиентът изпитва вина за ситуацията, в която е попаднал, ако се срамува или е силно респектиран от специалиста. Тук е много важна ролята на социалния работник, който трябва да осъществи доверена връзка с клиента и да му помогне да превъзмогне тази емоционална нестабилност, защото тя сериозно ще затрудни процеса на решаване на случая и постигане на промяна в поведението, нагласите и живота на индивида. Важно е да се подчертае, че при децата емоционалната нестабилност е характерно явление, защото на тях им липсва социален опит и умение да изразяват своите емоции, които се натрупват с напредване на възрастта. Въпреки това, амбивалентността показва несигурност у индивида, независимо от неговата възраст, затова трябва да се работи по посока на нейното неутрализиране. Характерно за понятието е още, че личността изпитва абсолютно противоречиви чувства (например любов и омраза) в един и същи момент, в една и съща ситуация едновременно. Това води до голямо объркване в нейния вътрешен свят и няма как да не се отрази на поведението и комуникацията ѝ.

Ключови думи: амбивалентност, двойственост, емоционална нестабилност, социална работа, клиент, емоции

Авторът изразява своята благодарност към проект № НИХ-437/2020 „Изследване проекциите на компетентностния подход при подготовката, възпитанието и развитието на личностните качества в предучилищна и начална училищна възраст чрез използване на алтернативни педагогически форми за организация на образователните дейности“.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Понятието за амбивалентност е разисквано от много автори и е обект на изследване от различни научни области. Важно е да се проследи дали става дума за емоционално разстройство, за емоционална нестабилност или за емоционална незрялост, която е характерна за децата в предучилищна и начална училищна възраст. Темата е особено актуална в няколко аспекта: естествено ли е индивидът да изпитва противоречиви чувства; израства ли се това състояние или емоционалната амбивалентност в детска възраст се запазва за целия живот; отразява ли се на комуникацията с другите; може ли да се превърне в причина за отчуждение или поява на конфликти?! Амбивалентността в известен смисъл е неискреност към себе си, която може да доведе до деструктивно, саморазрушаващо поведение.

2. ИЗЛОЖЕНИЕ

Човекът е социално същество и не може да бъде изключен от социума. Всички грижи, които той получава в ранното си детство, както и придобитите от него умения и компетентности, не могат да се използват и поддържат при условие, че индивидът е част от някаква социална група, в която и чрез която намира подкрепа и защита. В принадлежността към определена социална група, общност, култура, се осмисля личния опит и житейския път. Всеки има възможност да демонстрира и наложи собствената си уникалност и значимост в многообразието на социалната реалност. Част от тяхното утвърждаване е признанието и приемането от страна на другите (Величков, 2012, с. 15). От тук следва, че процесът е двупосочен: от индивида към групата и от групата към индивида. Както индивидът има нужда от социалната група за своето утвърждаване, така и социалната група се развива като утвърждава своите членове. „Основен закон на адаптационния процес е съответствието на психичната структура със структурата на външната, окръжаваща личността социална среда. На тази основа е възможно адекватно поведение и дейност по отношение изискванията на социалната среда (Савова, 2012, с. 206). Междуличностните взаимоотношения могат да се превърнат в сериозен източник на агресивна комуникация и стресови преживявания, когато са налице конфликти. В същото време, обаче, комуникацията между хората осигурява подходящи стратегии за справяне със стреса, което се случва именно чрез социалната подкрепа (Стоянова, 2012, с. 109). “Поведенческите нагласи съществено повлияват възприемането на определена информация, като засилват значимостта на аспекти, които са в съгласие с тях. Индивидът е склонен да осмисли (изкриви) получаваната информация така, че тя да подкрепи убежденията му и се избегне преживяването на когнитивен дисонанс“ (Божинава, Манова, 2012, с. 45). Факт е, че позитивната информация се оказва с по-малка личностна значимост, отколкото негативната. Индивидът винаги обръща внимание на негативната информация, независимо от типа нагласи, на които е носител (Божинава, Манова, 2012, с. 45). Същото важи и за негативните емоции, които се отличават с по-голяма сила и трайност.

Някои автори свързват понятието амбивалентност се свързва с конформизмът в смисъла на промяна на мнението или поведението на една личност по отношение на мнението и поведението на конкретна социална група. Това се случва под влиянието на реален или на въображаем групов натиск. Влиянието на връстниците обикновено води до повлияване нагласите и поведението на индивида, дори когато влиянието е непреднамерено. Индиректното влияние се изразява в промяната, която предизвиква условието да имаш приятели с девиантни прояви, което безспорно увеличава собственото рисково поведение и намалява способностите за емпатия. Факт е, че негативното (пряко или косвено) влияние от страна на връстниците има много по-силно влияние върху поведението на юношите в сравнение с позитивното влияние на приятелите. Децата са особено уязвими поради отсъствието на достатъчно жизнен опит и чувствителност, особено по отношение на попадането в рискови юношески групи, в които девиантното и агресивното поведение се детерминира и диктува именно от „приятелското обкръжение“ (Иванчев, 2012, с. 274-275). Това провокира амбивалентни чувства у юношата, който едновременно е привлечен и уплашен, едновременно любопитен и отвратен. Важно е да се подчертае, че противоречивите емоции, наравно с всички останали чувства във вътрешния ни свят, са основна детерминанта на поведенческата активност на личността.

Хората могат да са предразположени към положителни изживявания или към отрицателни емоции в отношенията им с другите в резултат на техните характерни личностни черти. Доказателства сочат, че предразсъдъците у хората могат да допринесат за проблеми във взаимоотношенията им, дори трайно да ги влошат (Fingerman, Pei-Chun, Hay, Cichy, Lefkowitz, 2006, p. 153).

3. АМБИВАЛЕНТНИ ЧУВСТВА У ДЕЦАТА

Понятието за амбивалентност най-общо се определя като несигурност, която може да е причинена от:

- невъзможност да се направи избор;
- желание едновременно да се кажат или да се направят две напълно противоположни или противоречащи си неща;
- съвместно съществуване в един индивид на положителни и отрицателни чувства към един и същ човек, предмет или действие (Jaffe, Thakkar, Piron, 2017, p. 5);
- вътрешен конфликт и положителни или отрицателни настроения към един и същи обект (Fingerman, Pei-Chun, Hay, Cichy, Lefkowitz, 2006, p. 152).

Амбивалентността е много често срещано явление по отношение на хора, ситуации, житейски моменти. В известен смисъл е нормално, дори желателно да изпитваме различни емоции, дори смесени чувства, защото много от събитията, които ни заобикалят са противоречиви по своя характер. Наличието на смесени чувства представлява способността на индивида да възприема света в целия му колорит и разнообразие. Въпреки това, много хора са научени да вярват, че трябва да демонстрират увереност в личните си преживявания, чувства и взаимоотношения с другите, особено, когато става дума за семейството (Jaffe, Thakkar, Piron, 2017, p. 6-7).

Още в най-ранна възраст детето се научава, че:

- трябва да бъде лоялно към родителите си;
- отрицателните чувства към тях са забранени;
- наличието на противоречиви чувства към близките не бива да се споделя с останалия свят;
- трябва да потиска негативните си чувства, които съпътстват положителните;
- трябва да отрича амбивалентните мисли и чувства, които естествено изпитва към своите родители и семейството като цяло (Jaffe, Thakkar, Piron, 2017, p. 6-7).

Психологически най-успешните родители насърчават децата си да приемат своите амбивалентни преживявания като естествено поведение в отговор на различни събития, въпреки дисбаланса, който провокират у личността (Jaffe, Thakkar, Piron, 2017, p. 6-7). Липсата на способност за търпимост към амбивалентните чувства, както и липсата на толерантност към противоречиви чувства спрямо един и същ индивид води до унищожаване на връзката, до раздяла. Личността не може да понася чувствата на любов и на омраза, затова се задейства защитен механизъм. Появява се недоверие, както и страх от провал или изоставяне. След като обектът на чувствата се е провалил веднъж, тази личност вече не е способна да се довери на никого в бъдещите си взаимоотношения (Corradi, 2013). Амбивалентността или амбивалентното качество на отношенията се концептуализира като комбинация от положителни и отрицателни компоненти на връзката родител-дете (Connidis, 2015). Тази връзка действително е особено амбивалентна, защото родителите и техните деца изпитват конкурентни желания. Социални норми насърчават не само близостта между тях, но и тяхната независимост. От тук следва, че ако родителите и децата не са в състояние да

поддържат добър баланс между близост и самостоятелност (независимост), амбивалентните чувства ще бъдат по-интензивни (*Tighe, Birditt, Antonucci, 2016*). Проведено от авторите изследване показва, че:

- Възрастта на детето има значение за чувствата, които изпитва към родителите си.
- Амбивалентните отношения могат да доведат до появата на депресивни симптоми.
- Полът на родителите също влияе върху противоречивите емоции у детето.
- Изследването на амбивалентността има значение, както в по-ранна детска възраст, така и през всички останали възрастови периоди (*Tighe, Birditt, Antonucci, 2016*).

Някои автори разграничават две основни измерения на амбивалентността или противоречия на субективно ниво и на равнище социална структура:

- **социологическа амбивалентност** – подчертава противоречиви норми, които в крайна сметка могат сериозно да засегнат отношенията родител – дете;
- **психологическа амбивалентност** – която се преживява на индивидуално ниво (*Pillemer, 2012*).

Амбивалентността във взаимоотношенията между деца и родители има и друга посока: емоциите от страна на родителя към детето, които се могат да се анализират още с готовността за родителство. Учени изясняват, че не е достатъчно само да се направи разграничение между положителните и негативните нагласи към децата, а амбивалентното отношение към децата изобщо, които имат известно влияние върху прехода към родителство (*Bernhardt & Goldscheider, 2012 p. 68-69*). Всъщност, смята се, че психологическите аспекти на връзката между родител и дете допринасят най-много за амбивалентните емоции в отношенията между поколенията. Те отразяват нагласите, включени в връзките между членовете на семейството и още повече степента на важност на тази връзка спрямо другите аспекти на живота им. Не е задължително амбивалентността да съществува в семейните връзки само, когато децата са малки. Напротив, противоречия има и между пораснали деца и възрастните им родители (*Fingerman, Pei-Chun, Hay, Cichy, Lefkowitz, 2006, p. 159*). Най-важно е да се подчертае, че неподредените емоции в детска възраст повлияват негативно взаимоотношенията на индивида в следващите му възрастови периоди. Изследването на идентичността, наличието на негативност/ нестабилност и свръх-фокусиране върху себе си са значими показатели за появата на депресия. А високото равнище на депресия се определя от силното търсене на собствения Аз, преживяването на объркване (нестабилност) и в по-малка степен от невъзможността да се постигне лична свобода, независимост и отговорност в напреднала възраст (*Паназова, Александрова-Карамановас, 2019, с. 24*). Основата на всичко изброено се намира в семейното възпитание. Нещо повече, С. Чавдарова-Костова прави препратка към ролята на родител, която индивида изпълнява въз основа на натрупания като дете опит в семейството (*Чавдарова-Костова, 2017, с. 51-66*).

4. АМБИВАЛЕНТНИ ЧУВСТВА У КЛИЕНТИТЕ НА СОЦИАЛНА РАБОТА

Л. Шулман смята, че всяка нова ситуация е свързана с появата на амбивалентни чувства. Клиентът на социалната работа може да изпитва съмнение относно компетентността на социалния работник. Тези чувства се засилват и от страха дали той ще успее да отговори на очакванията, дали наистина ще го подкрепи и ще му помогне. Колкото повече социалният работник държи клиента в неизвестност като не му дава информация за целта на срещата и собствената си роля, толкова повече се засилва тревогата на втория, което води до още по-голямо объркване в неговия емоционален свят (*Шулман, 1994, с. 93-94*). Една от основните задачи на социалния работник, особено при първите срещи, е да създаде емоционален комфорт в общуването, за да стимулира желанието на клиента за взаимодействие (*Рангелова, Механджийска, 2009, с. 66-67*).

Амбивалентността в социалната работа може да се изследва в две посоки:

- от страна на клиента към социалния работник;
- от страна на социалния работник към клиента.

И в двата случая, неспособността да се овладеят собствените чувства, най-вероятно ще доведе до нарушаване на комуникацията, което ще възпрепятства изпълнението на главната цел, а именно клиентът да бъде подпомогнат, за да се справи със затруднената ситуация, в която е попаднал. Основна причина за появата на противоречиви чувства от страна на социалния педагог е евентуален сблъсък на ценности и морал или неодобрението му към нагласите, схващанията и поведението на клиента. Някои изследвания показват, че социалните работници имат амбивалентни емоции, защото не споделят своите етични проблеми. Те смятат, че е въпрос на професионализъм да не ги обсъждат и основа за успешна работа (*Fossestol, 2019*). От тук следва, че в емоционалния свят на социалния работник се появява противоречие със самия себе си, което бивайки скрито, се задълбочава с времето. Това означава, че социалният работник е

неискрен не само с клиента си, но и със самия себе си, което рано или късно ще доведе до влошаване на качеството на социалната работа.

Срамът и други негативни чувства у клиента стимулират поведение, което да накара другите да повярват в неговото желание за промяна. Не винаги е така. Хората продължават с деструктивното си поведение, което е непонятно и трудно разбираемо, най-вече когато това поведение е детерминирало трудната ситуация, в която са попаднали. Социалните работници често стават свидетели как жени, пострадали от домашно насилие, се връщат да живеят при насилника; как алкохолик продължава да злоупотребява с алкохола или употребява с наркотичните вещества, а често тези хора поставят в много голям риск и собствените си деца чрез тези свои действия. Основна концепция за разбиране на подобно поведение е амбивалентността – конфликт на емоциите у личността. Така родител може да мрази пиенето и ефекта му, който оказва то върху него и семейството му. В същото време, обаче, алкохолът облекчава чувството на отвращение към себе си, на страх от отхвърляне или неодобрение. Или целият социален живот и приятелите се въртят около употребата на алкохол. За страничния наблюдател желаното поведение може да бъде съвсем очевидно. Но за индивида с амбивалентни чувства проблемното поведение, както и неговите алтернативи, носят едновременно положителни и негативни емоции (*Forrester, Westlake, Glynn, 2012, p. 122*).

5. АМБИВАЛЕНТНИТЕ ЧУВСТВА И ЕМОЦИОНАЛНАТА НЕСТАБИЛНОСТ

В своята същност емоциите (от лат. дума „*emoveo*” – вълнувам) представляват психически процеси и състояния, които отразяват значимостта на дадено явление за отделния човек чрез непосредствено преживяване (*Янкулова, 2012*). Ясно е, че емоционалната нестабилност не е характерна само за децата в предучилищна и начална училищна възраст. „Познаването и контролирането на емоциите и на поведението, върху което те оказват влияние, е от значение, особено в сложни ситуации, под стрес или при времеви дефицит. Емоционалната грамотност, измерването на емоционалната интелигентност (собствената и на другите) увеличава ефективността на комуникацията“ (*Иванова, 2012, с. 18*). Емоционалната интелигентност е базисен елемент в сложната схема на човешката идентичност. Тя играе ключова роля в живота на всяка личност, като я провокират да мисли и да реагира по определен начин, да взема решения, свързани не само с личния му, но и с професионалния живот. Предполага обективен поглед върху заобикалящата социална реалност, нейното добро разбиране от страна на личността, за да се идентифицира и подложи на анализ всичко, което влияе върху емоциите, но и всички процеси, проявяващи се в определен тип поведенчески нагласи, повлияни от емоциите (*Витанова, Тодорова-Новева, 2017, с. 120*). Според Каролин Сарни в емоционалната компетентност се надграждат осем ключови умения, които децата развиват с времето (*Saarni, 1999*):

- разпознаване и разбиране на своите и чуждите емоции;
- съпреживяване на чуждите емоции;
- адекватно изразяване на емоционални състояния и разграничаването им от мимическото изражение;
- използване на съответните речникови еквиваленти и справяне с негативни емоционални настроения;
- достигане до момента „себerealизация” или способността на индивида, който е участник в конкретна социална ситуация, да изрази своето емоционално състояние, да го представи по подходящ начин на своя събеседник, да разбере и оцени емоционалното състояние на своя събеседник и така да осъществи своите желания и намерения, че да не окаже негативен ефект на своя събеседник (*Стоянова-Ширяев, 2017, с. 425*).

С. Джонев и Пл. Димитров изследват пет основни компоненти на емоционалната интелигентност:

- самоконтрол – управление и контрол на собствените емоционални състояния;
- самопознание – познаване на собствената личност и разпознаване на посланията, съдържани в емоциите;
- мотивация – използване на емоциите като помощно средство за постигане на желаните цели;
- емпатия – ефективно разпознаване на чуждите емоции, което ни помага да адаптираме поведението си към другите;
- социална компетентност – развитие и поддържане на позитивните взаимоотношения (*Джонев, Димитров, 2014; Петрова, 2017, с. 544*).

6. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В статията бе направен кратък литературен обзор, който позволи да се хвърли светлина върху различни базови за темата понятия: емоция, емоционална нестабилност, амбивалентност, емоционална интелигентност. Всички тези понятия са свързани с психичното съществуване на индивида, неговото поведение и общуване с другите. Важно е как се изследва това влияние особено в предучилищна и начална училищна възраст на детето, когато се формират основни умения за позитивна комуникация.

ЛИТЕРАТУРА

- Божинова, Р., & Манова, Е. (2012). Индивидуални нагласи и възприемане на конкретна информация . „Приложна психология и социална практика“ – XI международна научна конференция. Университетско издателство ВСУ „Черноризец Храбър“ – гр. Варна, ISSN 1314–0507, с. 38-46.
- Величков, А. (2012). Обяснителен подход в психологията на личността. „Приложна психология и социална практика“ – XI международна научна конференция. Университетско издателство ВСУ „Черноризец Храбър“ – гр. Варна, ISSN 1314–0507, с. 12-24.
- Витанова, В. & Тодорова-Новева, Т. Й. (2017). Емоционална интелигентност и копинг стратегии. VIII Национален конгрес по психология, сборник научни доклади, София, ISBN: 978-954-91472, с. 120-134.
- Джонев, С., & Димитров, Пл. (2014). Организационно консултиране. Мениджмънт. Управление на човешките ресурси (Том 1). София: Ей Джи Би Консултинг.
- Иванова, Сн. (2017). Емоционална интелигентност и управление поведението на човека. Eastern Academic Journal, ISSN: 2367-7384, Issue 4, pp. 17-32.
- Иванчев, Н. (2012). Конформирание за антисоциални действия в младежка възраст. „Приложна психология и социална практика“ – XI международна научна конференция. Университетско издателство ВСУ „Черноризец Храбър“ – гр. Варна, ISSN 1314–0507, с. 274-286.
- Папазова, Е. & Александрова-Караманова, А. (2019). Ригидно осмисляне и психично здраве във възникваща зрелост. Psychological Thought, psyct.psychopen.eu | 2193-7281, 2019, Vol. 12 (1), с.12–29, <https://doi.org/10.5964/psyct.v12i1.338>.
- Петрова, Д. П. (2017). Емоционална интелигентност при студенти, упражняващи доброволчески труд. VIII Национален конгрес по психология, сборник научни доклади, София, ISBN: 978-954-91472, с. 542-550.
- Рангелова, Ем. & Механджийска, Г. (2009). Методи на социалната работа. Изд. „Екс-Прес“, Габрово, ISBN: 978-954-490-013-7.
- Савова, С. (2012). Социално-психологическа адаптация към учебната среда. „Приложна психология и социална практика“ – XI международна научна конференция. Университетско издателство ВСУ „Черноризец Храбър“ – гр. Варна, ISSN 1314–0507, с. 205-209.
- Стоянова, С. (2012). Равнище на стрес при студенти и междуличностни взаимоотношения. „Приложна психология и социална практика“ – XI международна научна конференция. Университетско издателство ВСУ „Черноризец Храбър“ – гр. Варна, ISSN 1314–0507, с. 109-113.
- Стоянова-Ширяев, Р. В. (2017). Емпирично изследване за оценка на емоционалната компетентност в предучилищна възраст. VIII Национален конгрес по психология, сборник научни доклади, София, ISBN: 978-954-91472, с. 424-432.
- Чавдарова-Костова, С. (2017). Възпитанието в структурата на семейните отношения. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, ISBN 978-954-07-4296-0.
- Шулман, Л. (1994). Изкуството да се помага на индивиди, семейства и групи. Фондация „Невронауки и поведение“, ISBN: 978-954-8255-04-9.
- Янкулова, Й. (2012). Педагогическа психология. София: Парадигма.
- Bernhardt, E. & Fr. Goldscheider (2012). Ambivalence about Children in the Family Building Process in Sweden. Finnish Yearbook of Population Research XLIX 2014, pp. 57–71.
- Connidis, I. A. (2015). Exploring ambivalence in family ties: Progress and prospects. Journal of Marriage and Family. 77 (1): pp. 77–95. doi:10.1111/jomf.12150.
- Corradi, R. B. (2013). Ambivalence: Its development, mastery, and role in psychopathology. Bulletin of the Menninger Clinic, 77, pp. 41–69. <https://doi.org/10.1521/bumc.2013.77.1.41>.
- Fingerman, K. L., Chen, P. Ch., Hay, E., Cichy, K. E. & Lefkowitz, E S. (2006). Ambivalent Reactions in the Parent and Offspring Relationship. Journal of Gerontology: Psychological Sciences, Vol. 61B, No. 3, pp. 152–160.
- Forrester, D., Westlake, D., & Glynn, G. (2012). Parental resistance and social worker skills: towards a

-
- theory of motivational social work. *Child and Family Social Work* 2012, 17, pp. 118–129, doi:10.1111/j.1365-2206.2012.00837.x
- Fossestøl, B. (2019). Ethics, Knowledge and Ambivalence in Social Workers' Professional Self-Understanding. *The British Journal of Social Work*, Volume 49, Issue 7, October 2019, Pages 1968–1986, <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcy113>.
- Jaffe, A. M., Thakkar, M., & Piron, P. (2017). Denial of ambivalence as a hallmark of parental alienation. *Clinical Psychology & Neuropsychology – New Perspective*. Jaffe et al., *Cogent Psychology* (2017), 4: 1327144, <https://doi.org/10.1080/23311908.2017.1327144>, pp. 1-15.
- Pillemer, K. (2012). Ambivalence Toward Adult Children: Differences Between Mothers and Fathers. PMCID: PMC4085671, NIHMSID: NIHMS607125, PMID: 25013238, *J Marriage Fam.* 2012 Oct; 74 (5): pp. 1101–1113, doi: 10.1111/j.1741-3737.2012.01004.x.
- Saarni, C. (1999). *The development of emotional competence*. New York: Guilford.
- Tighe, L. A., Birditt, K. S. & Antonucci, T. C. (2016). Intergenerational Ambivalence in Adolescence and Early Adulthood: Implications for Depressive Symptoms Over Time. PMCID: PMC4844786, NIHMSID: NIHMS756816, PMID: 26882117, *Dev Psychol.* 2016 May; 52(5): pp. 824–834, published online 2016 Feb 15. doi: 10.1037/a0040146.